

שבת קח

משה שווערד

1. ספר טורי זהב על או"ח - סימן לב

(י) חלוקה לשתיים. לכאורה משמע דאם יש נקב בתוך גג האות או ירך שלו אע"פ שנראה חלל הנקב מכל מקום כשר כיון דהנקב באמצע ודיו מקיפו דאז אינו חלוק לשתיים אבל באמת אינו כן שהרי כתב ב"י בשם הרי"א"ס פירוש נקב קטן כחודה של מחט עד שאם מעביר עליו הקולמס בדין נסתם שאין האות נחלק לשתיים אינו נקרא נקב וכותבין ע"ג וכו' עכ"ל הרי שקורא נחלק האות לשתיים (") עד שלא נכתב עדיין ותו דבעי דוקא נסתם אלא ע"כ דאף שהדיו מקיפו מכל מקום מקרי חלוק לשתיים שם אותו מקום הנקב אלא בעי שיהיה שם נקב קטן כל כך שהדיו סותמו ואינו נראה כלל נגד השמש והיינו בשעת כתיבה אבל אם אחר שנכתב ניקב בתוך האות כשר כמ"ש הטור וש"ע (") בסמוך לענין ניקב תוכו:

2. ספר מגן אברהם על או"ח סימן לב:

(טו) דהיינו שלא וכו'. ואז אפ"ל ניכר הנקב נגד השמש כשר [ב"ח] עסט"ו:

3. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קח עמוד א

שיבא אליהו ואמר אי פסקא זוהמא מיניה או אם עדיין מאוס לגביה משום זוהמא דמעיקרא קודם עיבוד.

4. שבת של מי שבת דף קח עמוד א

שם אם יבוא אליהו ויאמר אי פסקא זוהמא מיניה וכו' משמע דבספקא יתבינן אי פסק' זוהמ' או לאו מדבעינן אליה שיברר הדבר ומהרב"ם ז"ל בפ"א דהלכות תפילין הלכה יוד נראה דפשיטא ליה שאין הזוהמא פוסקת בעבודה ואתמא דהוא הפך דברי הש"ס וי"ל דכונת דבריו הוא דכיון דמספקינן אי פסקא אי לאו אמרינן שאין הזוהמא פוסקת ואסרינן ודוק:

5. שפת אמת על שבת דף קח/א

בגמ' אם יבוא אליהו ויאמר אי פסקא זוהמא מיני' כו'. אפשר דשאר בהמות וחיות נפסק זוהמתן ע"י שחיטה, וכן בנו"ט הואיל שיש במינם שחיטה, [וגם בעוף אפ"ל למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת, מ"מ נחירה בסימנים בעי כמ"ש התוס' בחולין (כ.). ע"ש], משא"כ דגים דאין בהם שחיטה לכן לא פסקה זוהמתן, ועי' מ"ש בחי' הר"ן דכשבא נחש על חוה כו' ישראל שעמדו על הר סיני כו' חוץ מדגים שלא היו שם, ודאי כך הי' קבלה בידו דכולם עמדו שם זולת דגים שא"ל לזוז מן המים ליבשה [ובפ"ה הר"ח וברמב"ם (ה' תפלין פ"א ה"י) משמע דבכל עורות מועיל העיבוד להוציא הזוהמא, אבל בעור הדג י"ל דלא מהני העיבוד ע"ש וכ"מ במאירי]:

6. חדושי הר"ן על שבת דף קח ע/א

אמר ליה שמואל לקרנא גברא רבה אתי וחש במיעיה וחזנהו שמואל למיא דקא דלי ועכירי. זו היא גירסת ר"ח ז"ל, ופי' ששמואל שמע דגברא אתי ולפי שראה המים עכורין חשב בלבו ששנתה מהן והיה יודע בדרך חכמת הרפואה שהמים ההם העכורין משלשלין ומשום הכי אמר דחייש במיעיה:

7. חידושי הרשב"א מסכת שבת דף קח עמוד א

הכי גריס ר"ח ז"ל אמר ליה שמואל לקרנא גברא רבא קאתי וחש במיעיה וחזינהו שמואל למיא דקא דלו לקבלו ועכירי, ופירש דשמואל שמע שאדם גדול בא בספינה והיה רואה המים עולין למעלה על ידי הרוח והיו עכורות מטיט ועפרורית והיה יודע שהיה שותה מאותו נהר ואותן המים משלשלין לכך אמר דחש במיעיה.

8. מהרש"א חידושי אגדות מסכת שבת דף קח עמוד א

דקדלו כו'. עיין ברש"י ובתוס' והוא דחוק וי"ל שידע שמואל שאותו גדול הבא חש במעיו ואפשר דשמע נמי שמואל שהגדול בא אליו לרפאותו שהיה שמואל רופא מומחה ושמואל וקרנא יתבי אגודא דנהרא כדי להקביל פני גדול וכשראה שגם המים דלו לאקבולי אפיה א"ל לקרנא זיל תהי כו' ודקאמר שהיו המים עכירי בזה ראה שאין המים הולכין כדרכן מלמעלה למטה מארץ ישראל לבלב אלא דהוו קדלו ממטה למעלה כדי לאקבולי אפיה ולכך הוו עכירי לפי שהלכו שלא כדרכן:

9. שבת של מי שבת דף קח עמוד א

שם שמואל וקרנא היו יתבי אגודא דנהר' חזינהו למיא וכו' א"ל שמואל לקרנא גברא רבא קאתי ממערבא וחייש במעיה וכו' זיל תהי אקנקניה וכו' איכא להקשות כיון דשמואל אמר לקרנא דגברא רבא הוא אמאי א"ל זיל תהי אקנקניה וכן הקשה הרב צבי קודש והרב תבואת שור ע"ש ונ"ל לתרץ לפו' דברי תוספות דשמואל מפי השמועה אמר דגברא רבא קאתי אבל הוא לא ידע בכירור ולפי שהיה שמואל רופא והי' יודע דמאן דשתה מן הנהר ודאי יהיה מחוש במעיה שם נפשו לרפאתו אם היה כפי שמועה ששמע ולכן רצה ליד' בכרור אם היה גברא רבא או לא וצוה לקרנא זיל תהי אקנקניה:

10. ספר בניהו בן יהוידע על שבת דף קח/א

זיל תהי ליה אקנקניה. אף על גב דלפי פירוש רש"י הבין דגברא רבא הוא מכח נס של הגלים, עם כל זה אין מזה הוכחה שהוא אדם גדול בתורה אלא אפשר שהוא צדיק גדול במעשים וזכה לנס בזכות מעשיו, ברם קשא למה מיהר לשלח לקרנא לבדקו בתורה, והלא מוכרח שיזמינו לביתו כיון דידע שהוא צדיק גדול ואז הוא עצמו יבדוק אותו בתורה, ונראה לי דשלח קרנא לבדקו בתורה שאם הוא חכם בתורה וישיב לו תשובה לשאלותיו יבין מתשובותיו על חלשתו, שאם ישיב תשובות כראוי אז ודאי דעתו מיושבת ואין החולשה גוברת בו, ואז הוא יכין לו הרפואה כפי מה שיבין גדר חולשתו איך הוא, והוא היה רוצה למהר להכין לו הרפואה קודם שיבא לביתו, ודע דמ"ש הווי יתבי אגודא דנהר מלכא, נראה לי זה פרת שהוא מלך בארבעה נהרות, וכמ"ש רבותינו ז"ל על פסוק והנהר הרביעי הוא פרת:

11. ספר בניהו בן יהוידע על שבת דף קח/א

שם. אמר ליה יהא רעוא דתפוק ליה קרנא בעיניה. פירש הר"ן ז"ל שקללו שיצא קרום בין עיניו, ונראה לי בס"ד דקללו שיהיה לו חולי בעיניו שינגיח החולי בעיניו כמו קרן המגנח, או יובן קרנא רצונו לומר אור כמו קרנים מידו לו, וקללו שיצא האור מעיניו וישארו עיניו בחשוכה, והא דקללו בעונש כזה שהוא מניעת ראיית עיניו, נראה לי דעשה לו מדה כנגד מדה, הואיל שבא וראה בעיניו איך הוא חלוש הרבה והיה לו לחוש פן לא יש לו דעת צלולה להשיב ויתבייש, וכמ"ש ר"ח לרב כי קאי רבי במסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי כדי שלא יתבלבל וישיב שלא כהוגן, וכ"ש הכא דחזא ביה חולשה טובא מחמת חוליו, דהיה לו לחוש כיון דאין דעתו צלולה ומיושבת שמא לא יוכל להשיב כהוגן, ולכן קללו במניעת מראה עיניו, לומר וכי לא היה לך עינים לראות אותי באיזה מצב אני עומד, ולדברי הר"ן ז"ל שקללו שיעלה קרום בעיניו, נראה לי דקללו באחת, דאם בשתיים אם כן לא היה רואה כלל:

12. ספר בניהו בן יהוידע על שבת דף קח/א

שם. ולא אחוי ליה בית הכסא. נראה ודאי ששמואל ובני הבית נשטמו והלכו מלפניו כדי שלא יראם וישאל על בית הכסא, שאז בהיותו לבדו בע"כ יתאפק, שימתין עד שיבא אחד מבני הבית כדי לשאל אותו, ובכך היתה רפואתו ממילא, והא דקלל להמצער אותו ולא אמר דודאי הם עושים לטובתו, כי שמא בכך רפואתו דאין ראוי לחשדם שיצערו אותו בחנם, ובפרט שהוא אורח חדש שעדיין לא היה לו דבר עם שום אדם, והיה צריך לדון את כל אדם לכף זכות, נראה לי שהוא מצא רגלים לדבר לחשוך שכונתם לצערו, בשביל שעתה קלל את קרנא ולכן חשב אולי הוא עשה לו הדבר הזה שהבריה בני הבית מלפניו כדי לנקום ממנו על קללתו, ולכן הוא קלל בסתם למי שצוה לצערו בכך, והא דקללו בבנים מפני שבדבר זה אפשר שיבא לידי עקרות כי אולי הוא צריך להשתין גם כן, ובפרט שהאכילו לחם שעורים וטבע השעורים להרבות ההשתנה ואם לא ישתין יעקר, וכמ"ש בגמרא כמה סבי אעקרו מפרקיה דרב הונא, ולכן קללו בבנים, משום כי מן הצער שלא גילו בית הכסא אפשר שיבא לידי עקרות שלא יוליד, ומשום דקללת חכם אפילו על תנאי פועלת לכך נגעה קללה זו בשמואל דלא היה לו בנים זכרים אלא בנות בלבד:

13. שבת של מי שבת דף קח עמוד א

שם לסוף עייליה שמואל לביתהי אוכליה נהמא דשערי וכסא דהרטנא ואשקיניה שיכרא ולא אחוי ליה בה"כ כי היכי דלישתלשל לייט רב ואמר מאן דמצערין לא לוקמו ליה בני וכן הוה ע"כ פי' הא דלא אחוי ליה בה"כ כדי שיתעכב הרפוא' במעיו ויתבלבל הזבל במעיו ומתמוגג כולו כדפרש"י ז"ל אלא דאיכא למידק אמאי לטייה הא ריפא אותו וזו תורה וזו שכרה ונ"ל כפי מה שכתב הערוך בערך דל השני בשם רבינו האי וזה לשונו שאלו מלפני רב האי גאון מהיכן ידע שמואל דגברא רבא קאתי ממערבא וחש במעיה והשיב חזינהו למיא דמידלן דקטפו ומוספי מידלו בתוקפא דילהון והוה שמיע ליה לשמואל דגברא רבא קאתי ממערבא בהווא יומא וכיון דחזינהו למיא דעכירי ידע דהווא גברא דקאתי אי אפשר דלא שתו מינייהו ומנהג ידוע דמאן דשתי מהנהו מיא דעכירי חייב במעיה ומשמועתו אמר דגברא רבא קאתי ומן עובדא דמיא אמר דחייש במעיה ופי' תהי אקנקניה וכו' ופקדיה שמואל לקרנא לאוכליה אוכלין המשלשלין ומנעיה מב"ה דאיכוין לאסוייה מן חשש דבמעיה וכיון דמצטער רב ולא ידע דלאסוייה איכוין לטייה דלא לקיים ליה ברא ולא איקו' ליה ברא לשמואל אלא בנת' וכיון דאתידיע לרב דלאסוייה איכוין ולטות' אתקיימ' ביה חשש דלא תחלוש

דעתיה ואדבריה על נפשי' כדמפורש בפ' מרובה ולטייה נמי קרנא ונפיק ליה קרנ' דבשרא בעיניה עכ"ל אמור מעתה דרבינו האי פי' דפקדיה שמואל לקרנא לאוכליה אוכלין המשלשלת וכבר אמרנו דרב הבין מקרנא דלנסתו בא במאי דאבותיה ליה אימא אזנו וכו' ואימא לבו וכו' ורב לא ידע דמחמת שתיית מים דנהרא חש במעיה אלא סבר דמחמת אכילה שאכל נהמא דשערא וכסא דהרסנא ושתיית שיכרא חייש וכיון לצעורי לכן לייט ואמן מאן דמצערן לא לוקמיה ליה בני וכן הוה דקללת חכם אפי' בחנם מתקיים כדחזונון ביעקב אבינו לרחל בענין התרפים ואף על גב דנתחרט רב בתר ידיע דלאסוייה איכוון והיה נוהג כבוד לשמואל כדאמרינן בב"ק פ' מרובה דף פ' ע"ב ורש"י הביאו במגילה דף כ"ב ע"א אפ"ה לא היה ליה בני כ"א בנתא כדחזונון בפרק האשה שנתארמלה דף כ"ג ע"א דבנתייהו דשמואל נשבתו ועייליה לבי מדרשא דרבי חנינא ואמר לרב שמן בר אבא דכהן הוה פוק

איטפל בקרובתיך ופירש"י שא אחת מהן שהן קרובתיך ובנות כהן היו דמר שמואל ירחינא' כהן היה כידוע. **והנה ראיתי בס' החשוב סדר הדורות דכתב בערך שי"ן בשם הערוך דלא נתקיימו לשמואל בניו כל זמן שהיה רב חי אבל אח"כ היו לו**

בנים לוי ורב פפא ורבה ורמי ומסיים **ולא ידעתי מנ"ל** ואנכי הצעיר לא ראיתי בספר הערוך כתוב כן כ"א מה שהעתיקי ולא איקיים ליה ברא לשמואל אלא בנתא ולא קאמר דהיו לו בנים אחר פטירת רב כאשר כתב הרב משם הערוך איך שיהיה קשיא לי קצת בקללה דר' אמאי קילל הכי לא לוקמו ליה בני דבניו מה חטאו שימותו קודם זמנם בן לא ישא בעון אב כתיב ופליאה דעת ממני:

14. שערים מצויינים בהלכה

לייט רב ואמר מאן דמצערן לא לוקמיה ליה בני. הא דקלל אותו, משום שהיה מצערו להשהות נקביו וזה גורם להיות כרות שפכה, כדאיתא במס' יבמות (סד:): דשיתין סבי הוינא וכולהו אעקרו מפירקא דרב הונא, ולכן קללו דלא לוקמיה ליה פנים מדה כנגד מדה. ועי' בר"ח דלא איקיים ליה לשמואל ברא אלא בנתא.

15. חזון איש סנהדרין כ:י

י) ואם אדם שומר עניניו נמזיד שומרו לנדותו, מותר לקלל כדאמר מייק עיז אי ומיל דליק ולייעוק טי, וכתגבס כי רב חזייה לכתוב נכרס דוכי קא שדי כיהנא כפוריא ולטיי, וכברטא נ"י אי וכיש רבא דכוינא קלייט, ונראה דמותר לקלל נשם כדאמר רבא שם יבא רשחא וריל תן שמיא, וכן כתוב גאליטע מנכיס כי כיז ויקללם נשם ד, וכנעריס נחיינו נדוי על כותם כנזי, ונחנאל נגמ, ונראה דקלל זי לא חזיק חלל אס לא שז ונכנ, אבל אס שז מחזירן ט כמו נדוי טלמ, וכן משמע ברבא שם דאמר חיקוס ואגלי דאמר מד גליט מכפרת טי מנזיר וחס מחכפר הכעס נפקעא בקלנא.

ו) נראה דכל הו דמליט נגמ אמרילי דקלנא כיכ כדנר מוככ ליהוית כבוד החורה קעטב נלכצוק ושלא יתרגו כזול כבוד החכמים וזכו העטם דמגדן על כבוד כרנ כדאמר מייק שם, וכתענייה ד' אי כל הית שמיט קשב כנחל כו וכנדרים כי אייל לכווי קאחית תיכוי הכיח איהתח נשמחא פקטב ומחא, ולא נכעס, וליט נכעס ושחח השוכה לא היתב נעטת.

ובשבת ק"ח אי אמר רב יבא רשע דמיטוק לי קרנא כעניי, אפשר דרב סבר דידעו שהוא רב, וכיכ משורסס כצבל ופעולח כחינה כויח זולול ככבוד החורה שכיכ ראוי לירא ממנו כדון גדול הדור ורב מוצבה, וכן אחיכ כעלישורוכו אפשר דחשב ששבו כן ככונה מפני שקלל את קרנא, ואס ישחוק חרסכ העצובה ככבוד החורה כקרב ישראל ככל ארץ כבל, ונחש שנחקיימה קללתו הוא כעין שגגה שילאה חלפני השליע כדאמר מייק י"ח אי, ונאפשר דכא דלויט דלא לקיים לי זרעי למאן דמאשר לי הוא משום דחמד לי שלא מוקיר רבנן ואין לקיות ממנו זרע מעליא ונאפשר דלא לקיים לי זרע דמלערי רבנן קאמר, אבל לשוט הכחמיח כויח כשגגה זני.

16. ספר בניהו בן יהוידע על שבת דף קח/א

שם. אמשול לך משל. נראה לי בס"ד בכיון המשל עם הנמשל על פי מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער טעמי המצות. שורש בהמות הטהורות מבחינת הדינין שנתמתקו ולא נאחזו בהם החיצונים, ובהמות הטמאות הם מאותם דינין שלא נמתקו ונאחזו בהם החיצונים עיין שם, הנה כי כן בהמה הטהורה בחייה איננה ברשות הסטרא אחרא, ולכן

מיתתה תתייחס להרגו מלך, יען שהיא ברשות הקדושה והשוחט אותה הוא שליח הקדושה שנצטווה בתורה על שחיתתה, ואף על גב דקרה לה מקרה שנתנבלה או נטרפה אין דבר זה מוציאה מרשות הקדושה להכניסה ברשות הסטרא אחרא, כי אין זה נוגע לשרשה אלא לקוי הוא דלקתה בכך לאסור כשרה באכילה והכל הולך אחר השורש, אבל בהמה הטמאה בחייה היא ברשות הסטרא אחרא קיימא שכבר נתאחזו בה החיצונים כמ"ש רבינו ז"ל, לכן מיתתה תתייחס להרגו אספקלטור כיון שהיא ברשות החיצונים ושלחם היא, ואפילו אם שחטה ישראל הוי כשלוחא דידהון ואינו שליח הקדושה כי לא נצטווה לשחוט בהמה טמאה, ובוזה יבא נכון בכיון המשל עם הנמשל, וחזר ושאל אם כן יאכלו, אין כונתו על בשר הנבילה או הטריפה עצמה דזה אסרתו תורה מחמת טריפות או ניבול הנמצא בה, אלא הוא שואל על העוברים הנמצאים בבטן הנבילה או טריפה, דאלו שורשם בקדושה ולא נעשה נבלות או טרפות בגופם ורק באם, והשיב התורה אמרה לא תאכלו כל נבלה והיינו תיבת כל לרבות העוברים, ואתה אמרת יאכלו דאם כן מאי מרבה בכל, והשיב לו על נבילות וה"ה לטריפות דמאי שנא:

17. מהרש"א חידושי אגדות מסכת שבת דף קח עמוד א

מלה"ד כו' א' הרגו מלך וא' הרגו כו'. במלתא דעלמא הוא דאוקמיה להאי בייתוסי ועיקר טעמא דע"כ תורת ה' גו' מן המותר בפיד היינו ממין המותר בפיד דבעור לא שייך המותר בפיד דאינה ראויה לאכול אלא ממין המותר בפיד קאמר ומה"ט נחורות ועקורות מותרין כמ"ש התוס' וק"ל:

18. ריטב"א [קוק]

והא דתנן אין עושים הילמי בשבת אבל עושה הוא את מי מלח. אמרי' עלה בגמ' מאי קאמר, כלומר דהא היינו הילמי היינו מי מלח. ופרקי' דה"ק, אין עושים מי מלח מרובים, פי' ואפי' לכו ביום, דאלו לצורך חול פשיטא ואפי' מועטים נמי אין עושים, אלא ודאי אפי' לכו ביום קאמר, ומשום דמחזי כעובדין דחול וכעושה לצורך ימי החול נמי.

19. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קח עמוד ב

איבעיא להו רבי יוסי לאסור או להתיר אמר רב יהודה להתיר מדלא קתני איסורא בהדיא דליתני רבי יוסי אוסר א"ל רבא והא מדקתני סיפא ואלו הן מי מלח המותרים מכלל דכולה רישא לאסור הוא. וק"ל ורב יהודה היכי טעי בהאי סיפא, וי"ל דאיהו סבר דרבי יוסי לדבריהם דרבנן קאמר, והכי קאמר לדידי ליכא לאפלוגי כלל במי מלח בין מרובה בין מועטת והכל מותר בלא שום שינוי, אבל לדידכו דבעיתו למימר ולמעבד שינוי בין חול לשבת אלו הן המותרים וכו', ורבא אמר דכיון דנקט להדיא אלו הן מי מלח המותרים לישנא דייק דאלו בלבד הן מותרים.

20. שערים מצויינים בהלכה

אין עושין מי מלח עזין כו' תרי תילתא מילחא ותילתא מיא, ועבדי לה למוריסי. ראיתי כתוב, דבליל פסח דצריך מי מלח לטבול הכרפס, יש לעשותו תרי תילתא מילחא ותילתא מיא, ונ"ל דמדקאמר הכא דעבדי לה למוריסי, מוכח שאין צריך, דא"כ למה קאמר למוריסי, ולא אמר לכרפס.

21. ספר בניהו בן יהודע על שבת דף קח/ב

אר"י הפוכה סדום הפוכה מיליה. נראה לי בס"ד, ודאי ר"י לחודי התלמידים הוא דבעי בקושייא זו, ולכן קודם שאמר הקושיא אמר הפוכה סדום הפוכה מיליה, רמז בזה להגדולים היושבים בבית המדרש שלא יחשבו חס

והלילה שהוא טועה להקשות קושיא זו בטעות, לכך אמר כיון דהפוכה סדום גם אני רוצה להפך מיליה להקשות בה קושיא בטעות כדי לחדד התלמידים:

22. שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - אורח חיים סימן כג

מכתבו קבלתי וע"ד אשר מסתפקא ליה מה דקיי"ל מליח הרי הוא כרותח דצלי אם הוא דאורייתא או דרבנן וכתב דלענין שבת פשוט אצלו דמליח הוא כרותח רק מדרבנן ... והרי בהדיא אמרו במס' שבת דף ק"ח ע"ב דמותר למלוח ביצה בשבת ואף צונן לא אסרו שם אלא משום תיקון אבל עכ"פ משום בישול אין בו לא מן התורה ולא מדרבנן אם לא שנימא דשם מיירי שמולחו רק מעט ולא כמליחה לקדירה או שאינו משההו במליחתו וכדעת המחבר בסימן צ"א סעיף ה' וכל זה דוחק... כללא דמלתא מליח כרותח דצלי לענין שמבליע כמו צלי הוא דין תורה אבל לא יחשב כמו צלי לענין איסור בישול בשבת או לאסור הפסח שמלחו משום צלי מחמת דבר אחר.

23. מגן אברהם סימן שכח ס"ק מג

מיחוש מותר - בטור כתוב ושותה אותו לרעבו לצמאו מותר משמע דאם עושה לרפואה אסור אף ע"פ שהוא בריא ... וכ"מ בגמ' דף ק"ח רבין הוי אזיל בתריה דר"י א"ל מהו למימשי מהנהו מיא כו' משמע דבריא ה' ועמ"ש סמ"ב וע"ש בתוס':

24. בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף קח עמוד ב

ימה של סדום היה ידוע אצלם במים שבה שהיו מרפאין את העינים ואף על פי שבמלח היוצא מהם אמרו שמסמא את העינים הפיכא סדום והפיכך מלהא מימיה מרפאין [מלח היוצא מהן מסמא או שמא כח המלח חזק יותר מדאי או שמא מרפאין את החולה ומסמאין את הבריא כדרך הרבה מהדברים הרפואיים...]

25. תלמוד בבלי מסכת שבת דף יח עמוד א

ומניחין קילור על גבי העין, ואיספלנית על גבי מכה (ערב שבת עם חשיכה) ומתרפאת והולכת כל היום כולו.

26. תוספות מסכת שבת דף יח עמוד א

ומתרפאת והולכת כל השבת כולה - ואם תאמר הא דאמר בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קח:) שורין קילורין מע"ש ומניח תחת העין בשבת וא"כ בשבת נמי שרי להניח ויש לומר דלקמן מיירי באדם בריא ואינו מניח בעין לרפואה אלא תחת העין לתענוג וליכא למיחש לשחיקת סממנים והכא מניח בעין לרפואה ולא שריא אלא מערב שבת.

27. ריטב"א [קוק]

לענין²¹ תקצץ וכי. פי' כולו משום רוח רעה

הנקראת בת המלך שהיא שורה על הידים שאינם רוחצות שחרית. ואפי' ביד לאמה נמי יש לפרש כן מדערכה בהדי אידך, אבל יש שפירשו²² דיד לאמה תקצץ טעמא אחריתי הוא משום הרהור, כדאיתא בפרק כל היד²³. וכתב ר"ת ז"ל²⁴ דבת מלך האמורה כאן אינה אותו רוח רעה הנקראת שיבתא שאמרו בפי' בתרא דיומא²⁵ גבי מדיחה אשה ידה אחת במים ונותנת פת לחינוק, דההיא אפי' לידיים שהן רוחצות שחרית הוא כי כשהן עסקניות ונוגעות בפת בלא נטילה שורה רוח על הפת.

ADDENDUM

A. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף קח. התם לאו היינו רביתיה. פרש"י דאין זריעה שם. ועי' בנשמת אדם (כלל יא סי' ב) כיון דאינו דרך זריעה בעציץ שאינו נקוב הוי כתלוש, ודומה למחתך התלוש דפטור, אבל לענין זורע דכל שכוונתו להצמיח די, ומאי שנא נקוב משאינו נקוב, וה"ה במים ובכל דבר, שהרי כל התולדות לא היו במשכן, אלא כיון שהם דומין לאב בקצת דמיון חייב, ועי' במג"א (סי' תקז סק"ו).

B. מהר"ץ חיות מסכת שבת דף קח עמוד א

רש"י ד"ה מאי אם יבא אליהו ויאמר היתר ואיסור אין תלוי בו דלא בשמים היא. נ"ב עי' רש"י (עירובין מ"ה ע"א) ד"ה והרי בית דינו של שמואל הרמתי קיים דמידי דאיסור והיתר לא שייך רק לב"ד ולא לאורים ותומים ע"ש וגם כאן מתחלה סברו דהשיב לו דאליהו יורה לנו הדין אם כותבין תפילין על עור הדג או לא. ומקשה הש"ס שפיר דאיסור והיתר שייך לב"ד. והם הכריעו הדברים ע"פ הסברא או הקבלה. אבל כח אליהו אינו מועיל בזה דלא בשמים היא. ומשני הש"ס דאין הכוונה דילמד אליהו לנו דינים. רק זאת ידוע לחז"ל. אם פסק זוהמא מיני'. כותבין ואם לאו אין כותבין. והספק להם מפני דלא ידעו טבע של הדג. בכגון זה יוכל אליהו לברר טבעו. ואנחנו נדע מן הזה לענין דינא ג"כ והארכתי בזה:

C. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף קח עמוד א

מאי אם יבא אליהו. פרש"י היתר ואיסור אין תלוי בו דלא בשמים הוא. ובאחרונים העירו ממנחות מ"ה דקאמר אכמה קראי (ידחזקאל) פרשה זו אליהו עתיד לדורשה, ומשמע דעפ"י דבריו ייקבע הדבר להלכה. ותירצו דהונה שיפרשה ע"י חכמתו ולא מכח נבואה, ושפיר יתקבלו הדברים להלכה. [ולכאנ' י"ל גם, שהרי כשאמרה יחזקאל היה הדבר מבואר, רק שהשתא שכחום, וזה י"ל שמועיל להחזירה בנבואה

D. פתח עינים מסכת שבת דף קח עמוד א

אם יבא אליהו ויאמר אי פסקה זוהמא מיניה וכו' משמע דאם נביא יאמר לברר ולהודיע המציאות שומעין לו + אף לדעת הר"מ שכתב פ"ט דיסודי התורה דנביא שאמר הל' כפלונני אף שהוא אמת יהרג ויש ראי' לדעתו מסוגיין פרק ב' דתמורה גבי הלכות שנשתכחו באבלו של משה. אמנם להודיע המציאות גם הר"מ מודה דשרי דלא כמהר"ם ן' חביב בתוספת יה"כ גבי מן ובמקום אחר הארכתי בעניותי:

E. חידושי הר"ן (מיוחס לו) מסכת שבת דף קח עמוד א

אי פסקא זוהמא מיני' או לא. י"מ אי פסקא זוהמא מיני' לאחר עיבודו כמו שפסק מעור בהמה שאין ריחו הראשון ניכר בו, ולא נהיר בעיני דהא קא חזינן, והנכון כשבא נחש על חוה הטיל זוהמא עלי' ועל כל בריות שבעולם ישראל שעמדו על הר סיני נפסקה זוהמא מהם ומן הבריות שהיו שם חוץ מדגים שלא היו שם ולהכי אצטריכי לאליהו להודיענו אי פסקה או לא:

F. תוספות מסכת שבת דף קח עמוד א

ר"ת ל"ג וקדלו מיא לאקבולי אפיה - אלא הכי גרס חזונו שמואל למיא דקדלו ועכירי אמר שמואל גברא רבה קאתי וחש במיעיה פי' שמע שמואל שמועה שאדם גדול היה בא בספינה וידע שמואל שישתה מן הנהר

אותו אדם גדול ומתוך כך יחוש במעיו לפי שהמים היו עכורים מחמת הרוח שהיה מבלבלם ולפי ששמואל היה רופא מומחה א"ל לקרנא זיל תהי ליה בקנקניה פי' תראה אם הוא חכם וראוי לכבדו אביאנו לביתו ואעשה לו רפואה ואכבדנו לפי מה שראוי לו.

G. תוספות מסכת שבת דף קח עמוד א

איזה מהן חשוב אותו שהרגו מלך - וא"ת תינח מתו מאליהן נחורות ועקורות מאי איכא למימר וי"ל כיון דמתו שרי א"כ מן המותר בפיד לאו דוקא אלא ממיין המותר בפיד קאמר.

H. רמב"ם יד החזקה הלכות שבת פרק כב

(י) מערב אדם מים ומלח ושמן וטובל בו פתו או נותנו לתוך התבשיל והוא שיעשה מעט **אבל הרבה אסור מפני שנראה כעושה מלאכה ממלאכת התבשיל** וכן לא יעשה מי מלח עזין והן שני שלישי מלח ושליש מים מפני שנראה כעושה מוריס ומותר למלוח ביצה אבל צנון וכיוצא בו אסור מפני שנראה ככובש כבשים בשבת והכובש אסור מפני שהוא כמבשל ומותר לטבל צנון וכיוצא בו במלח ואוכל:

I. דף על הדף שבת דף קח עמוד ב

בברכות דף ט' ע"ב איתא דכשמניח ידיו על עיניו מברך פוקח עורים, וכשנוטל ידיו מברך על נטילת ידים. והקשו המפרשים דלפני שנוטל ידיו, איך מניח ידיו על עיניו, הא אמרינן הכא דיד לעין תקצץ. [1] ותי' המג"א (ס' מ"ו ס"ק א') והט"ז (שם שם) דאיירי במניח ידיו על עיניו דרך מפה או בגד. [2] בט"ז (שם) תירץ עוד דסדר הברכות לא נאמרו שם בש"ס על הסדר. [3] ובפרישה (ס"ק ב') תירץ דנוגע בעפעפי עיניו ולא בתוך בעין. [4] ועוד תירץ דנוגע בכף ידו ולא באצבעותיו שבהם שורה עיקר רוח רעה. [5] ובפרי חדש תירץ דהגירסא הנכונה בש"ס היא: כי פתח עיני' לימא פוקח עורים.